Samuil Micu - predicatorul

Dr. MIRCEA POPA
Universitatea „1 Decembrie 1918" Alba Iulia

Oratoria bisericească a fost şi a rămas din cele mai vechi timpuri ale vieţii creştine o şcoală educativă de înaltă clasă. Cei patru evanghelişti, ca şi ucenicii Mântuitorului, s-au folosit de cuvânt pentru atragerea maselor de ascultători la credinţa creştină şi la religia propovăduitorului ei. Mai târziu, amvonul şi altarul au devenit forme predilecte de dezbatere publică, de transmitere a unor precepte religioase şi morale de maximă importanţă pentru viaţa comunităţii creştine. S-a născut astfel o întreagă literatură ce însoţea sărbătorile de peste an, dar şi duminicile şi festivităţile ocazionale, parastasele şi înmormântările, unde cuvântul preotului era aşteptat ca un element ritualic esenţial. A înflorit astfel o literatură religioasă de mare efect artistic, care, de la ***Didahiile*** lui Antim Ivireanul, a trecut de la un veac la altul, ducând cu ea o imensă tradiţie creştină şi teologică, dar şi un pronunţat reflex al timpului, căci de fiecare dată auditoriul era altul şi orizontul lui de aşteptare se modifica în raport cu imperativele momentului.[1]

Învăţaţii Şcolii Ardelene, în mare măsură teologi şi călugări, au preluat tradiţia religioasă locală din domeniu şi au adoptat-o în funcţie de marile idei ale iluminismului apusean şi autohton, lăsându-se influenţaţi de Bossuet, de Beccaria, de Van Espen sau de Paul Segneri, pe care i-au citit şi a căror retorică o amestecă cu ideile lui Hugo Grotius, Erasmus, Pascal, Fleury, Baumeister, Wolff, Steinekelner ş.a., după ce o trecuseră anterior prin retorica lui Cicero, Ovidiu, Horaţiu, Vergiliu, Juvenal, Properţiu şi a altor maeştri ai antichităţii. Samuil Micu, de la a cărui moarte comemorăm 200 de

[1] A se vedea problematica în cauză la V. Goia, ***Oratori şi elocinţă românească***, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1985 şi ***Elocinţă şi parlamentarism***, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1997.

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

ani,[2] a fost cel dintâi dintre învăţaţii Şcolii Ardelene care au recurs la *propovedanie* ca la o formă de învăţătură şi educaţie.[3] Cartea sa, ***Propovedanie sau Învăţături la îngropăciunea oamenilor morţi***, a apărut la Blaj, în Tipografia Seminarului, în 1784, şi a constituit o provocare pentru colegii de generaţie sau pentru viitorii discipoli. Cel care l-a urmat de aproape a fost Petru Maior, care a tipărit în 1809, la Buda, pe când era cenzor şi corector acolo, alte câteva volume de predici, serie deschisă cu volumul ***Didahii, adică învăţături pentru creşterea fiilor la îngropăciunea pruncilor morţi, culese de***…, urmate de ***Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morţi***, 1809, şi ***Prediche sau învăţături la toate duminecile şi sărbătorile anului, culese de...***, I-III, Buda, 1810-1811.[4] Observăm că toate aceste volume au fost tipărite după moartea lui Samuil Micu, survenită în 1806, lăsând până atunci o superioritate totală predecesorului său în postul de corector şi cenzor de la Buda, dar recunoscând implicit, prin reînvierea genului, importanţa şi valoarea acestui mod de adresare către public.

Cartea lui Samuil Micu nu numai că a apărut într-un context deosebit de favorabil, dar ea a şi fost pregătită oarecum de câteva din evenimentele culturale ale vremii, între care cel mai de seamă a fost legat chiar de politica promovată de Curtea vieneză în domeniul ecleziastic. În timpul lui Iosif al II-lea, ea capătă o coerenţă tot mai subliniată, definită şi prin numeroasele ordonanţe pe care monarhul le-a emis şi care vizau stabilirea unor puncte comune între Reforma catolică şi Aufklärung, o mai bună acomodare a lor

---

[2] Comunicarea a fost prezentată în cadrul colocviului internaţional **Interferenţe iluministe europene** dedicat lui Samuil Micu, desfăşurat în 28-30 septembrie 2006, la Târgu-Mureş.

[3] N. Mladin, I. Vlad şi A. Moisin, ***Samuil Micu Clain - teologul***, Sibiu, 1957, p. 70.

[4] C. Schneider, ***Der weltiche Klerus im Sistem des Josephinismus - zwichen staatlicher Funktion und seelsorgerischer Aufgabe. Dargestelt am Beispile Wiens***, Wien, 1992, care susţine că la Viena predicile bune erau publicate în ziarul ***Wienerrischen Kirchenzeitung***. Vezi pentru asta şi L. Stanciu, ***Biografia unei atitudini: Petru Maior (1760-1821)***, Cluj-Napoca, Editura Risoprint, 2003, p. 148-154.

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

cu politica generală a curţii, de luminare şi instruire. Astfel, în noile condiţii, un rol important a fost atribuit preotului, văzut ca un confesor, prieten, învăţător şi, mai ales, părinte al poporului. În ultimă instanţă, preotul era în concepţia celor de sus, elementul principal de legătură între clasa de sus şi cea de jos, omul pe ai cărui umeri cădea toată responsabilitatea vieţii unei comunităţi obşteşti, modul ei de comportament şi de acţiune civică, creşterea şi educarea pruncilor, participarea la viaţa publică a comunităţii, sporirea gradului de eficienţă şi comunicare în raport cu obligaţiile faţă de stat şi împărat. Preotul trebuia, prin urmare, să-şi îmbunătăţească continuu conduita, menirea lui de predicator şi duhovnic, să sporească rolul catehezei şi al spovedaniei, să se preocupe de moralitatea credincioşilor şi a faptelor comise de aceştia. Cu un cuvânt, ideea era că preoţii sunt un instrument al educaţiei obşteşti, cetăţeneşti, patriotice, în tendinţa, subliniată mereu, potrivit căreia preoţii sunt *cives*, idee pe care cunoscutul reformator al timpului, Sonnenfeld, o şi teoretizase într-o broşură specială privind disciplina clerului şi rolul lui în societate, despre felul în care el trebuia să apară în ochii poporului de rând şi să-i orchestreze şi modeleze întregul stil de viaţă.

Cartea sa, cât şi dispoziţiile iosefiniste, intrau mai adânc în organizarea şi funcţionarea serviciului duminical, acordând o importanţă deosebită predicilor rostite în biserică cu acest prilej. Predica trebuia să aibă calitatea de a fi clară şi sinceră, convingătoare, rostită „din inimă," în aşa fel încât poporenii să fie interesaţi şi mişcaţi de subiect, care nu trebuia să rămână doar la latura teologică, ci să coboare de fiecare dată, prin exemple concrete, la chiar problemele de fiecare zi ale credincioşilor. Pentru a-şi verifica eficienţa, se recomanda ca ea să fie mai întâi aşternută pe hârtie, pentru ca logica expunerii să capete coerenţă şi cursivitate, iar afirmaţiile preotului să poată fi controlate ulterior. Preotul era sfătuit să evite monotonia, retorismul inutil şi patetismul strident, recomandându-i-se rigoarea, sobrietatea şi pragmatismul. Limba expunerii trebuia să fie corectă, accesibilă, expresivă şi clară, obţinându-se în acest fel o armonioasă legătură dintre formă şi conţinut. Acest criteriu s-a menţinut până târziu în biserica catolică, deoarece, primii care se ocupă în mod susţinut de oratoria bisericească, oferind şi modelele corespunzătoare, sunt catolicii, care vor lansa la Gherla şi

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

o foaie specială, ***Predicatorul român***, tradiţie venind, iată, încă din epoca iluministă.

Samuil Micu a răspuns cel dintâi dintre români acestui important deziderat iluminist, poate pentru că el a fost la începuturi mai aproape de atmosfera religioasă din capitala imperiului, Viena, atât prin studiile de la liceul pazmanian, cât şi prin funcţia de pedagog şi prefect de studii, îndeplinită aici ulterior. Intenţia lui a fost de a-şi completa predicile şi de a oferi publicului o ediţie amplificată. Cartea sa din 1784 conţinea un număr de 15 predici, legate mai ales de problema morţii şi ritualul de trecere (subtitlul primei propovedanii fiind grăitor în acest sens: ***Şi lumea trece. De greutatea căii morţii, şi de merindea pre acea cale***). Volumul ar fi urmat să fie completat cu alte predici, pe care autorul le-a transcris în manuscrisele 435, 437, 540 şi 179. Să vedem mai întâi ce conţin acestea.

Manuscrisul numărul 435 este intitulat ***Conciones***, este legat în piele, iar pe cotor stă scris *Samuelis Klein, conciones*. Prima predică, aceea care ţine şi loc de prefaţă, se intitulează ***Cuvânt către păstorii sufleteşti*** şi a fost publicată în anii noştri de către Vasile Corodi în ***Manuscriptum***, XVI, 1985, nr. 3, p. 112-116. În continuarea predicii amintite, urmează alte 15 predici pentru duminici, începând cu ***Dumineca a zecea după Rusalii***. În partea I-a se mai află predica ***Datoria propovăduitorului cuvântului***, care vrea să atragă atenţia preotului asupra îndatoririlor care îi revin în slujirea slujbelor şi a păstoriei sale, lucru reluat într-o altă formă şi în partea a II-a, când se insistă pe aceeaşi problematică: ***Ce fapte iaste datoriu să aibă păstorul sufletesc***. La duminica a zecea, este dată predica intitulată ***Nu fura*** (text publicat de acelaşi Vasile Corodi), după care urmează predicile după Rusalii, după botez, la Dumineca fiului curvariu, a lăsatului de carne, a lăsatului de brânză, a doua din post, a treia din post şi la duminica floriilor. Vasile Corodi, care a studiat în anii din urmă producţia de oratorie bisericească a lui Samuil Micu, susţine că manuscrisul ***Propovedaniilor*** ar fi fost îmbogăţit de Samuil Micu cu un număr de şase titluri noi, pe care autorul le-a scris între

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

timp.[5] Cert e că alte predici ale lui Samuil Micu se mai găsesc în manuscrisele 435, 437, 540, 179, pe care le-am amintit. În manuscrisul 179, de pildă, se mai găseşte predica intitulată ***Cuvânt la îngropăciunea domnului Dimitrie Vidran, birăului celui mare de la Bălgrad, de Samuel Klain zis în anul 1795, în luna lui iunie, zile 18***, cuvânt recuperat tot de Vasile Corodi în ***Manuscriptum***.[6] Acest Dimitrie Vidran sau Vidrai a fost nepotul lui Petru Pavel Aaron, adus de episcop la şcolile Blajului, ajuns apoi la Alba Iulia, unde a fost ales primar al oraşului timp de opt ani.[7] Această importantă deregătorie este pentru Samuil Micu un prilej de laudă la adresa naţiei sale şi a reprezentanţilor ei, care îi fac cinste, căci a accede într-o asemenea slujbă era foarte greu pentru un român. Elogiul de mecenat şi de om cu suflet, aplecat spre doleanţele celor sărmani, sunt trăsături de caracter puternic subliniate în cuvântare: „*Care sărac din pânea lui n-au mâncat? Care neputincios nu s-au ajutat? Care lipsit nu s-au folosit? Care flămând nu s-au săturat? Care sătos nu s-au adăpat? Cine de la el hrană şi milă n-au căpătat? Cine cu facerea lui de bine nu s-au împărtăşit? Ce bolnav şi neputincios din bunătatea lui nu s-au îndulcit?*" etc.

Pe lângă cele trei noi predici recuperate de Vasile Corodi în ***Manuscriptum***, alte predici îşi aşteaptă descifratorul şi editorul.[8] Ele dovedesc că Samuil Micu îşi luase în serios meseria de predicator, pe care o exersase de-a lungul timpului, cu numeroase ocazii, la Sibiu, la Sadu, la Făgăraş, la Turda, Alba Iulia şi, desigur, la Blaj. Rostite cu patosul şi căldura interioară necesară, ele au ridicat prestigiul intelectual al scriitorului şi s-au bucurat de un numeros auditoriu. Poate că de aceea, volumul editat în 1784

---

[5] V. Corodi, S. Micu, ***Valoarea cuvântului***, în ***Manuscriptum***, XX, 1989, nr. 3, p. 45-49, 50-57; ***Samuil Micu, un autentic dascăl al neamului. Conciones***. Prezentare de V. Corodi, în ***Manuscriptum***, XIX, 1988, nr. 3, p. 24-32.

[6] V. Corodi, S. Micu, ***Un preţios document de epocă***, în ***Manuscriptum***, XVI, 1985, nr. 3, p. 112-115.

[7] Vidran sau Vidrai nu figurează la N. Comşa, ***Dascălii Blajului***, Blaj, 1940.

[8] Pentru anumite texte comparative s-a folosit F. Fugariu, ***Şcoala Ardeleană***, ediţie critică, note, bibliografie şi glosar de F. Fugariu, introducere de D. Ghişe şi P. Teodor, Bucureşti, Minerva, 1983.

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

şi-a găsit şi mai târziu admiratori, proveniţi chiar din sânul clerului ortodox, care au hotărât reeditarea predicilor la Sibiu, în tipografia lui Bart Closius, cu cheltuiala lui Kir Bucur Bucureanci şi cu „*binecuvântarea episcopului neuniţilor din Ardeal, Vasile Moga*." Ediţia a fost, se pare, revăzută şi îmbunătăţită de către cineva, deoarece faţă de prima ediţie, cea de la Blaj, din care sunt păstrate predicile I-IX şi cuvântul înainte, aici se dau şi alte texte, cum ar fi ***Cuvânt la îngropăciunea unui preot, a unui protopop şi a unui ieromonah***, apoi ***Despre propovăduirea adevărului***, ***Despre treptele pre care se cade a să sui oricine voiaşte a păşi la preoţie***, ***Despre învăţătura şi pilda cea bună care trebuie să o dea preotul oilor lui Hristos***, ***La îngropăciunea pruncilor***. Fiecare predică are un scurt preambul şi câte două părţi, la fel ca predicile din volumul de la Blaj, dovadă că au fost concepute în aceeaşi schemă.

O a treia ediţie a ***Predicilor*** a fost tipărită la Arad în 1907, cu specificaţia: „*Editate acum pentru întâia oară cu litere latine, după ediţia de la Sibiu, anul 1842, de Ioan Nicorescu, paroh ort. Român în Curtici, fost profesor de rituale la Seminarul din Arad*." Acest lucru arată că modelul predicilor lui Samuil Micu era încă viu şi că ele erau folosite încă în seminariile greco-catolice şi ortodoxe pentru deprinderea artei oratoriceşti şi a învăţa stilul vorbirii ritualice. Aceasta, în ciuda avertismentului pe care îl lansează în ***Cuvântul către cetitoriu***, în care îşi cere iertare că n-a scris „*cu măiestrie ritoricească, nici cu grai de vorbă înaltă şi adâncă, ci mai mult de jos şi mai prost*," în sensul de neînvăţat, simplu. A crezut că astfel o să înţeleagă mai uşor şi oamenii de rând, „*cei proşti*" şi „*să se folosească*," căci e convins că ele vor fi citite şi ascultate de mai mulţi proşti, decât de învăţaţi.[9]

Tema principală a predicilor lui este moartea, aşa cum o spune şi în prefaţă, „*tot lucrul lumesc cu moartea se hotăreşte*" şi e bine ca fiecare

[9] Toate citatele din studiu au fost date după ediţia lui I. Nicorescu din 1907. S-au folosit apoi şi manuscrisele lui Samuil Micu de la Biblioteca Academiei Române, Filiala din Cluj-Napoca, cu numerele 540, 435 şi 1792, intitulat ***Predice***, precum şi articolele lui N. Comşa, ***Însemnări autobiografice în manuscrisele lui Samuil Micu***, în ***Tribuna***, III, 1943, nr. 745, p. 2 şi ***Predici inedite ale lui Samuil Micu***, în ***Tribuna*** (Braşov), III, 1943, nr. 722 (9 sept.), p. 2.

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

muritor să trăiască cu gândul la moarte, căci numai astfel poate fi bun şi iertător şi poate trăi frumos, căci numai dacă „*vom vieţui cum se cuvine*," avem „*nădejde că bine vom muri*," „*ca să dobândim sfârşit creştinesc vieţii noastre*." Majoritatea predicilor sale vor şi trata această problemă, în subiecte cum ar fi: ***De greutatea căii morţii şi merindea pe acea cale***; ***De neştirea morţii***; ***De gătirea la moarte***; ***De deşertăciune***; ***De întristare pentru cei morţi***; ***De nevoile vieţii acesteia şi de bunătăţile morţii cei creştineşti***; ***De întristarea şi neîntristarea pentru pruncii morţi***. Urmează apoi ***Ertăciuni la oameni morţi*** şi, în final, ***Cuvânt de moarte a Sfântului Părintelui nostru Vasilie cel Mare*** şi ***Cuvânt pentru ieşirea sufletului al celui întru sfinţi Părintelui nostru Chiril al Alexandriei***, „*din care mult te vei ajuta când vei vrea să faci învăţătură la morţi*."

Din ceea ce s-a putut vedea, avem de a face cu un adevărat tratat în miniatură despre moarte şi despre modul în care ea trebuie aşteptată şi înţeleasă de către om. Tratatul despre moarte este de fapt un tratat despre viaţă, despre menirea şi modul de comportament al omului de-a lungul existenţei sale, a omului moral şi credincios. Ideea este că nu trebuie să devenim sclavii faptului că omul este muritor, ci mai degrabă a ideii că omul este nemuritor şi că faptele sale bune se vor răsfrânge asupra vieţii viitoare. Discursul oratoric este lansat printr-un mic preambul, susţinut de un scurt moto din ***Evanghelie*** sau din Sfinţii Părinţi şi apoi tratat în două părţi, cum ar fi *afirmatio* şi *refutatio*, sau pe faţă şi pe dos, după modelul hermeneuticii biblice. În cadrul textului sunt oferite numeroase pilde din Sfinţii Părinţi şi chiar din filozofi cunoscuţi (Seneca, Origen), din istorici ai antichităţii (Strabo, Diodor, Kedrin). Cel mai des sunt citaţi Ioan Scărarul (de la Scară), Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Grigore Teologul, Antonie cel Mare, Ioan Damaschin, Leonid din Alexandria, Dorotei, Ilarion, se dă un fragment din romanul popular Varlaam şi Ioasaf şi, după vreun hronograf, se citează pilda de demnitate a lui Constantin Brâncoveanu, care a preferat moartea de martir, decât să-şi lepede credinţa.

Fiecare propovedanie are o temă anunţată şi una subiacentă, care tinde spre o învăţătură. Cea dintâi ***Propovedanie*** din volum se referă la merindea pe care omul lumii acesteia o ia cu el dincolo. Exemplul pleacă de la viaţa negustorilor care trebuie să prevadă şi să se asigure de tot ceea ce ţine de

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

exercitarea meseriei. În chip asemănător trebuie să procedeze şi omul, de unde cuvenita comparaţie: „*Întru acest chip, iubiţilor creştini, a pus Dumnezeu pe om în lumea aceasta, ca într-un oraş de neguţătorie, să-şi negustorească mântuirea sufletului, să-şi adune fapte bune prin păzirea legilor dumnezeeşti; ca apoi când va porni din acest oraş, din lumea aceasta, să meargă la cealaltă lume, să aibă gata şi bine aşezat negoţul faptelor bune; încă fiindcă acea cale este foarte lungă şi grea, pentru vămile ce sunt până la ceriu şi merinde să-şi ia de ajuns şi scrisoare de la ispravnicii cei rânduiţi spre aceasta, adică: pocăinţă şi dezlegare de la preoţi. Că lungă şi grea este calea omului când trece din lumea aceasta...*"

Aceste „*merinde pentru suflet*" trebuie să fie întotdeauna pregătite, la îndemâna omului muritor, care trebuie să se confrunte în ceasul morţii nu numai cu durerile fireşti ale trupului, ci şi cu cele sufleteşti ale despărţirii de cei dragi. Dar aceştia, prin îmbărbătarea lor, pot să ajute celui aflat în dificultate.

A doua propovedanie aduce în discuţie starea de muritor a omului, faptul că toţi vom muri, potrivit zicerii „*Pământ suntem şi în pământ vom merge*." De aceea nu trebuie să „*vieţuim păcătoşi şi să murim osândiţi*." Şi aici aduce în discuţie condiţia de muritor a lui Adam, pus de Dumnezeu în grădina desfătărilor, dar care, tentat de pomul cunoaşterii, a dobândit „*osânda morţii*" şi în jurul nostru totul se trece, precum viaţa omului. Samuil Micu găseşte o formă metaforică şi mai frumoasă spre a surprinde acest proces ireversibil: „*omul deşertăciunii s-a asemănat, zilele lui, ca umbra trec. Ca iarba zilele lui, ca floarea câmpului, aşa va înflori, şi nu va fi, că duhul a trecut prin trânsul*." Moartea nu face nici un fel de alegere, ci parcă, tocmai acei care fug mai mult de teama ei, aceia cad răpuşi în situaţii banale şi de neconceput. Sunt luate ca exemplu cazurile împăratului Abimeleh, războinic de frunte, cu comportament sângeros, care îşi găseşte moartea la poalele unui turn, din cauza unei pietre de râşniţe slobozite de sus de o femeie. La fel s-a întâmplat cu împăratul Epirului, care, trecând mândru prin oraş, după victoria asupra romanilor, s-a îmbulzit la geam o femeie să-l vadă şi i-a căzut în cap fereastra respectivă, omorându-l pe loc. Cu astfel de exemple, Micu vrea să arate că ceasul morţii ne poate surprinde oriunde şi în orice clipă şi totul este să fim pregătiţi şi împăcaţi cu noi înşine.

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

Această temă a „ceasului morţii" o dezvoltă mai amănunţit în ***Propovedania*** a III-a, luând ca punct de plecare spusele lui Seneca, privitoare la faptul că omul trebuie să înveţe a muri. Rezultă că Micu concepe o adevărată „ştiinţă a morţii" (vezi cartea mai recentă a Irinei Petraş pe această temă), căci omul nu este bine să-şi treacă viaţa cu nimicuri, ci cu lucruri care îi fac cinste, în aşa fel încât să fie regretat de cei din jur, iar „ochii sufletului" să poată vorbi şi de dincolo. Surparea trupului nu trebuie neglijată, căci omului îi aduce „*focul boalei, păingenirea ochilor, negrirea feţei, vineţeala buzelor, legarea limbii, înţepenirea mâinilor şi ameţeala capului, răcirea picioarelor, durerea dinţilor, usturimea pielii, slăbiciunea tuturor mădulărilor şi a simţurilor; de toate laturile durere, de toate părţile chin*." Trecerea omului spre lumea de dincolo este deci un proces dureros şi groaznic, de care el trebuie să fie conştient să-l trăiască. „*Moartea este cea mai mare şi mai de pe urmă luptă a omului, când omul cu conştiinţa sa, cu trupul său şi cu diavolul său luptă; că de va birui, fericire veşnică, au de se va birui, muncă veşnică să ia; cu un cuvânt, moartea este cumpăna fericirii sau a osândirii de veci; groaznică cu adevărat şi înfricoşată este moartea, că după ea nu mai este, ci urmează vecia*."

„Ştiinţa morţii" va fi deci pentru om, ştiinţa alegerii. Va fi cinstit şi va face fapte bune, îl va aştepta fericirea veşnică; va fi un păcătos, îl aşteaptă vecia iadului.

Am văzut mai sus cât de plastic surprinde Samuil Micu moartea trupului şi bolile care-l lovesc, imagine cutremurătoare în sine, la fel ca mai târziu în blestemul arghezian. Adunarea de arginţi şi trăirea în desfătări este o altă „boală" pe care teologul o condamnă, deoarece nu ţine cont de cele mai multe ori de nevoile semenilor, aşa cum sună pilda cu Eutropie şi Arcadie, pe care autorul ne-o relatează spre luare de seamă. Aceste oaze epice inserate de Samuil Micu în textul predicilor, vin să aducă acel element de surpriză ideatică menit a sprijini, prin concreteţea şi dinamismul imaginilor, starea morală trăită de ascultători. Spre a vedea darul de povestitor al lui Samuil Micu să lăsăm să curgă pilda lui: „*Să scrie la istoria bisericească de un boier mare, anume Eutropie; acesta foarte multe avuţii strânsese şi peste măsură se mărise; deci, ca pe mulţi să poată jefui, a dat sfat împăratului Arcadie, ca din biserică să prinză pe cei vinovaţi, cari scapă la sfânta biserică. A*

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

ascultat împăratul sfatul lui şi a dat poruncă: ca şi de la altariu să prinză pe cei vinovaţi, cari scapă acolo. S-a întâmplat după aceea, de tocmai pe Eutropie acesta l-a pârât la împăratul, ca şi cum el ar fi viclean asupra împăratului şi necredincios, că pe toţi, cari îi jefuia el de avuţii, i-au pornit asupra sa. Împăratul crede pâra şi porunceşte să-l prinză şi să piară; să sparie Eutropie şi degrabă aleargă la biserică şi cade la sfântul altariu; într-aceea vin şi trimişii împăratului, intră în biserică şi află pe Eutropie înfricaţi şi tremurând; îl apucă, îl trag să-l ducă în temniţă" etc. Intervine însă Sfântul Ioan „*cu rostul de aur*," spune Micu, şi îl probozeşte, invocând deşertăciunea deşertăciunii bogăţiilor lumeşti. Tot aici, Micu mai aduce ca exemplu moartea domnitorului Constantin Brâncoveanu şi a fiilor lui, sau pedeapsa dată de Isaac Anghel rivalului său Andronic, pe care l-a pedepsit într-un mod barbar de crud, tăindu-i o mână, scoţându-i un ochi, umplându-i nările cu scârnă şi balegă, făcându-l de ocară în faţa norodului etc., fără să se plângă şi fără să crâcnească. Şi tot aici, autorul ne oferă pilda cunoscută din romanul popular, ***Varlaam şi Iosafat***, privind apidele, mierea şi unicornul, cu şoriceii care rod la rădăcina copacului, semn că autorul cunoştea bine această scriere. Toate acestea sunt invocate pentru a ne da o pildă elocventă a motivului „Ubi sunt?" într-o clasică formulare a motivului: „*Ce ne trebuie atâtea dovediri: unde sunt moşii şi strămoşii noştri, unde sunt împăraţii şi domnii cei puternici, unde este vestitul acela împărat Alexandru Machidon? Toţi au murit, toţi s-au sfârşit, toţi au încetat; deşertăciune este dară viaţa aceasta, care puţin măreşte şi desfătează pe om, apoi îl smereşte şi-l necăjeşte*."

Laitmotivul aceste predici este „*deşertăciunea deşertăciunilor*," îmbinat cu „*fortuna labilis*," cu soarta schimbătoare, azi e bine, mâine rău, aşa cum se întâmplă şi cu împăratul Maurichie prins de tiranul Foca, sau Iraclie, tânăr căruia i s-au arătat două muieri, una frumoasă şi împodobită, iar cealaltă sbârcită şi rău îmbrăcată, una reprezentând uşurătatea vieţii, cealaltă responsabilitatea ei, cea dintâi fiind trecătoare, pe când doar fapta bună este singura statornică.

Propovedania a V-a are în vedere atitudinea celor rămaşi în viaţă faţă de cei morţi, şi sfatul autorului este ca aceştia să nu fie plânşi în mod exagerat. El recomandă o atitudine stenică, optimistă în faţa vieţii, şi nu una

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

deznădăjduitoare, căci „*nu se cade dară a se întrista pentru cei morţi, ca şi cei ce nu au nădejde*.”

Această problemă a atitudinii faţă de viaţă este reluată şi în predica următoare. Viaţa este văzută aici ca o „vale a plângerii,” dar prin care omul este călător. Moartea este deci folositoare omului „*că face sfârşit nevoilor şi necazurilor vieţii*.” Raiul şi iadul sunt puse aici faţă în faţă, contemplarea unuia fiind bucurie şi prezenţa celuilalt, întristare. E de reţinut imaginea cerului ca promisiune eternă: „*De se uită în sus, vede pe Dumnezeu de la care curge lui nespusă desfătare şi cu blândeţe dulce îl cheamă să vină la sine* (…) *Vede pe Născătoarea de Dumnezeu, vede pe îngeri, vede pe toţi sfinţii, pe care în viaţa sa i-a cinstit, i-a chemat - aceştia toţi îl cheamă pe el la însoţirea sa, toţi îi iasă înainte să-l îmbrăţişeze. De se uită în jos, vede iadul închis*.”

Antiteza e menită să convingă, să ofere cititorului o reprezentare aproape picturală a celor două lumi care îl aşteaptă pe călător. Dar despărţirea de lumea aceasta nu se poate face oricum, ci printr-un ritual al luării de rămas bun de la cei dragi. ***Propovedania*** a VII-a este concepută sub formă de „iertăciuni” de la cei dragi, de la tata, mama, soţia sau bărbatul, de la copii în cazul mamei şi al tatălui, de la fraţi şi surori, de la rubedenii şi cunoscuţi. Pentru fiecare caz, Micu concepe un mic text rostit de către preot ca din partea celui plecat în călătoria cea mare. Bunul rămas către mamă are sonoruri din poezia eminesciană a înnoptării în sânul naturii, cu frumoasele cuvinte de veneraţie: „*O, prea dulcea mea maică şi prea iubită mamă*!,” după cum şi cuvântul mamei e pătruns de o adâncă vibraţie a sufletului: „*O amar! O vai! Eu muma să nu-mi mai văd pe dulcii mei fii, şi voi, fiilor, să nu mai puteţi vorbi cu iubita voastră maică. O durere! O plângere!*” Închipuind un emoţionant moment de rămas bun, autorul realizează prin micile sale texte un adevărat şi omenos bocet de tip popular în care dragostea de mamă şi de părinţi îşi găseşte o binemeritată preţuire.

Ideea omului călător pe această lume este reiterată în ***Propovedania*** VIII, text „*cules din scrisorile sfântului Vasilie de Simeon Logofătul*,” cum se precizează în subtitlu, semn că autorul dovedeşte lecturi întinse şi din varii domenii. Dacă ar fi să găsesc un motiv pentru această predică, acesta ar fi schimbarea, dialectica metamorfozelor lumii înconjurătoare, lucru privit

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

oarecum dintr-un unghi ştiinţific şi nu neapărat teologal. Complexitatea lumii în care vieţuim presupune o anume filozofie izvorâtă din observaţie, de care trebuie să ţinem seama. Iată îndemnul lui: „*Uită-te împrejur în toată lumea în carea locuieşti şi gândeşte cum că toate cele ce se văd sunt muritoare; toate sunt supuse stricăciunii / degradării, am adăuga noi /. Caută la ceriu că şi acela oarecândva se va strica; caută la soare, că nici acesta nu va rămânea pururea: toate stelele, fierele cele de pre pământ şi cele din apă, podoaba pământului şi însuşi pământul, toate sunt supuse stricăciunii, toate după puţin nu vor mai fi*."

Aici sunt readuse în actualitate temele sale favorite: „*fortuna labilis*" şi „*ubi sunt*," pledând pentru mângâierea celor săraci şi mustrarea celor avuţi şi unii şi alţii trăind într-o veşnică nemulţumire şi aspiraţie spre altceva, pe când în faţa morţii, toţi sunt egali şi nimic nu-i deosebeşte pe unii de alţii. Argumentele sale sunt aici demne de reţinut, iar expresia lor stilistică de o cuceritoare elocvenţă. „*Drept aceea nimic din cele ce în viaţă sunt frumoase şi pentru care mai toţi nebunesc, este cu adevărat al nostru sau din sine poate să fie, ci toate sunt străine şi celor ce le au şi celor ce nu le au. Că nici celor ce foarte mult aur au adunat întru această viaţa nu rămâne totdeauna să fie a lor, ci doară până încă trăiesc ei şi-l adună, scapă şi trece la cei mai puternici; sau când mor, îl lasă şi nu va să meargă cu acela ce l-a strâns. Ci acestea, când cel cu sila desparte sufletul de ticălosul trup, îl trage la lupta morţii, de carea nu se poate feri, adeseori se uită către bani, şi-şi plâng sudorile, care din tinereţe le-au făcut pentru agonisirea acelor bani; iar avuţiile trec în mânile altora şi lor numai osteneala şi păcatul iubirii de argint le rămâne. Nici de are neştine ţarini multe şi curţi mari şi multe turme şi dobitoace şi mare putere omenească, cu acestea nu trăieşte în veci, ci în puţină vreme numai s-a zis că este domnul lor şi după aceea iar le lasă de trec la altul, iar pre dânsul puţintel pământ îl acopere. Ba încă de multe ori mai nainte de moarte şi de ce să duc dintru această viaţă, va vedea avuţiile sale că trec la alţii şi încă doară la vrăjmaşi. Au nu ştim cât de multe locuri, cât de multe curţi, cât de multe neamuri şi cetăţi dezbrăcându-se de numele stăpânilor celor dintâi, carii încă trăiau, au luat numele altor stăpâni şi cei ce erau slugi s-au făcut domni şi domnii au fost*

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

supuşi slugilor săi; aşa de grabă se mută lucrurile. Ori de câte ori vei vedea iarba şi floarea, să-ţi vie aminte firea omenească, aducându-ţi aminte de aceste cuvinte ale înţeleptului Isaia: «tot trupul este ca iarba şi toată mărirea omului ca floarea iernii», că scurtarea vieţii şi veselia norocirii omeneşti şi desfătarea, carea nu îndelung petrece, cu această asemănare o închipuiaşte proorocul."

De aici vine probozenia, pe care o adresează semenilor săi: „*Te trufeşti doară pentru bogăţii? Te măreşti pentru neamul mai marilor tăi? Te lauzi pentru moşia sau frumuseţea trupului şi cinstea care ţi-o dau alţii? Aşa dară, au nu ştii, cum că eşti muritor, cum că eşti pământ şi în pământ te vei întoarce? Caută la cei ce mai nainte de tine în străluciri ca acestea au lăcuit. Unde sunt cei ce aveau boierii mari? Unde sunt ritorii cei nebiruiţi? Mai marii şi propovăduitorii oştilor? Au nu sunt toate pulbere şi poveste, au nu pomenirea lor se ţine în puţine oase? Uită-te la mormânturi, oare poţi să osebeşti pe slugă de stăpân, şi pe sărac de cel bogat? Cunoaşte de poţi cumva, carele a fost rob şi carele a fost împărat; carele a fost tare şi carele a fost slab, carele a fost frumos şi carele a fost urât? Drept aceea, de-ţi vei aduce aminte de fire, niciodată nu te vei mări*."

Aluzia la bogaţii care nu-şi pot lua cu ei bogăţiile în lumea de dincolo şi la cei cu „deregătorii politiceşti" denotă faptul că Samuil Micu se situează pe poziţia demofilă dintotdeauna a preotului ataşat de popor, care nu priveşte cu ochi buni desfătările celor de sus, care duc greul statelor şi sunt „*urmarea căsii celei luminate, propteaua neamului, nădejdea patriei*." Pe acest om simplu îl elogiază şi în cele ce urmează şi-l compară cu un „ostaş," îndemnându-l să lupte pentru binele tuturor: „*Pentru aceea te îndemn pre tine ca pe un ostaş nevoitor, ca să lupţi cu mărirea răutăţii şi să nu cazi sub sarcina durerii*." Transferând o parte din problemele vieţii de fiecare zi într-un plan simbolic, imaginar, al posibilităţilor, autorul are şansa de a plasa printre rânduri, dacă nu în mod deschis, unele din ideile sale iluministe de sorginte umanistă, vizând în principal ameliorarea soartei creştinului pământean. Iadul este uneori chiar lumea de faţă, prin răutăţile şi nedreptăţile ei. „*Grăirile de rău, orice a făcut cu gura şi cu limba; minciunile şi jurămintele cele strâmbe şi vorbele cele deşerte şi grozave şi cuvintele cele*

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

urâte şi mâncările cele fără de măsură şi beuturile de vin, cele necurate şi râsurile cele multe şi urâte şi sărutările cele scârnave şi împuţite şi cântările cele necurate." Păcătuind de la o zi la alta, pământul devine el însuşi un loc al pierzaniei şi întunericului. „*În pământ cu ceaţă şi întunecat, în pământul întunerecilor celor vecinice*." Toate acestea capătă o dezvoltare pe măsură în ***Propovedania a IX-a***, numită şi ***Cuvânt pentru ieşirea sufletului***, luată după Chiril, arhiepiscopul Alexandriei. E o predică lucrată pe tema amarului vieţii, dar şi a amarului cu care este ameninţat omul ce nu trăieşte potrivit moralei creştine. Exclamaţia „*Amar mie, amar mie!*" revine ca un leitmotiv de-a lungul întregii predici, vaietul omului supus trecerii prin vămile (încercările) lumii de aici şi lumii de dincolo, se înlănţuie într-un adevărat discurs bazat pe repetiţii şi opoziţii privind plângerea omului păcătos, la exclamaţia de mai sus, adăugându-se altele, precum „*Vai mie!*," „*Oh mie, oh mie!*," într-o alternanţă meşteşugit enumerativă de canoane şi plângeri. Stilistica reluărilor şi sublinierilor este ţesută şi plasată sistematic într-un adevărat sistem de enumerări, repetiţii, opoziţii de tip retoric, de tipul: „*Amar păcătoşilor...*," „*Vai de păcătoşi!*" sau printr-un sistem de interogaţii în cadrul căruia fiecare propoziţie sau frază începe cu acelaşi cuvânt. Sunt cel puţin nouă fraze interogative ce încep cu întrebarea „*Când?*," altele la fel de numeroase care se referă la „*Drepţi*," apoi altele care alternează cuvântul de început între „*Cei*" şi „*Carii*," cu efect stilistic prevăzut.

Retorica interogativă şi persuasivă folosită în această propovedanie este întregită în ***Propovedania a X-a*** de un sistem de enumerări şi delimitări punctuale, în care sunt citaţi rând pe rând Strabo, Diodor şi Melchisedec, spre a sublinia importanţa preotului şi a cinului preoţesc în raport cu puterea laică, puterea religioasă fiind de fiecare dată mai puternică decât cea a conducătorului politic, putând chiar să-l destituie pe acesta şi să-l înlocuiască, deoarece preotul este singurul care are legătură cu lumea de sus, având puterea de a ierta păcatele. El este cel care împrăştie lumina (motivul luminii este esenţial în ***Propovedania XI***) şi prin urmare învăţătura: „*Iar lumina însemnează învăţătura sau propovăduirea: că precum lumina toate le descoperă înaintea ochilor noştri, oricâte sunt de lipsă sau de folos, ca să le vedem, aşa şi învăţătura toate ni le pune înainte, toate le arată şi le*

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

răşchirează, oricâte sunt de lipsă spre spăsania noastră. Noi, încât e despre partea sufletului, toţi suntem născuţi orbi şi în trebile diuhului nimic nu pricepem, nu ştim de ce să ne ferim, nice ce să urmăm, ca să ne spăşim, ba nici aceea, cum că suntem orbi şi suntem în primejdie nu ştim, dară învăţătura ne deschide ochii ca să vedem de ce să ne ţinem, ca să nu ne împiedecăm, ca să nu rătăcim, ca în calea mântuirii să umblăm. Cu dreptul dară se numeşte sarea pământului şi lumina lumii oricarele cele ce învaţă, le şi face; şi de vreme ce aici pe pământ între cele mai mari, mai cinstite şi mai slăvite bunătăţi se numără sarea şi lumina cu dreptul dară, după darul lui Dumnezeu este şi acela carele învaţă cele dumenezeeşti..."

Iată dar că, într-o ierarhie a importanţei oamenilor într-o societate, Micu socoate, după model iluminist, că omul procopsit cu învăţătură este elementul esenţial al dezvoltării societăţii, că el este „*sarea pământului*" şi „*lumina lumii*," deoarece numai prin învăţături lumea poate propăşi. E un concept tipic iluminist, care îl are ca model pe „*Dascălul cel mare Hristos*," într-o lume în care toţi trebuie să se supună învăţăturii, care poate veni din multe părţi, cu condiţia să fie bună, să aibă la bază o experienţă transpusă în practică. „*Că ce însemnează aceasta, fără ca nimic nu propovăduieşte, nimic nu zice, nimic nu învaţă, carea el dintâi să nu o facă? Cine despre sine ar îndrăzni a zice aceasta? Mii de învăţători sunt pe lume, câţi părinţi, câte maice, câţi stăpâni şi stăpâne, toţi sunt învăţători şi învăţători după datorie; dară oare poate zice oarecare la dintre aceştia că toate le face câte învaţă?*"

La baza învăţăturii folositoare el aşează adevărul, de aceea acest motiv, această temă este tratată în mod special în ***Propovedania a XII-a***, având ca moto un citat din ***Psalmi***: „*În neam şi neam voi povesti adevărul*." Pentru Micu, munca de propovăduire a adevărului este o chestiune esenţială, deoarece a constatat că cel mai adeseori, încercarea de impunere a adevărului este iluzorie, majoritatea oamenilor preferând tocmai contrariul: „*Măcar că de obşte s-a obicinuit a se zice cum că oamenii din fire iubesc adevărul şi urăsc minciuna, totuşi dimpotrivă pare că lumea nu este din alta alcătuită fără din cugete oarbe, cu care oamenii nu cearcă alta, fără pe sine însuşi a se înşela şi în adins întru înşelăciune a vieţui*." E vorba de o lume a tuturor

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

răutăţilor, în care femeile „*iubesc podoabele şi mândriile cele deşerte*," bărbaţii „*nu se pot odihni până nu vor izbândi asupra acelora... care le-a micşorat pohfala lor...*" Menirea preotului este prin urmare a ţine dreaptă cumpăna dreptăţii şi să nu treacă de partea celor puternici şi nedrepţi, avertizându-i că „*ci aceşti preoţi să-şi aducă aminte că temându-se ei de roauă, va cădea peste dânşii zăpadă, adică aceia carii îndrăznesc a apăra adevărul pentru frica oamenilor celor puternici, vor întoarce asupra sa un rău fără hotărâre, mai mare, adică mânia lui Dumnezeu*."

Samuil Micu are aici în vedere cauza celor „mici," care sunt adeseori privaţi de adevăr, numai datorită condiţiei lor de oameni simpli. De aceea, atrage atenţia asupra faptului că şi aceştia sunt purtători de adevăr şi cuvântul lor să nu fie ignorat: „*unii dintre preoţi să sfiesc a apăra adevărul, este că nu ştiu ce smerenie deşartă şi fără treabă este când zic, în zadar voi grăi adevărul că fiind noi oameni mici şi de jos, nu ni se va prinde cuvântul*." Autorul este tocmai dimpotrivă şi încearcă să acrediteze ideea nevoii de a lupta împotriva cărora „*le este urât adevărul*," preotul trebuind să fie cu adevărat un „părinte" al oamenilor, „*nu tiran, păstor, nu lup; doftor, nu ucigător*." În aceste cuvinte stă preţuirea pe care o acordă el tagmei preoţeşti, cea care să-şi asume calităţile de „părinte," de „păstor" şi de „doftor," adică de luminători ai norodului, de îndrumători ai satelor şi de lecuitori şi alinători ai suferinţelor acestora. Preotul se va identifica, prin urmare, cu soarta turmei şi cu acea a plugarului semănător de holdă îmbelşugată, „*carele semănând cu mult mai mult aşteaptă să secere, decum au aruncat în pământ*." Un asemenea exemplu, de preot dăruit misiunii sale, ne oferă Micu în ***Propovedania a XI-a***, atunci când ne descrie cazul unui protopop care şi-a transformat misiunea în apostolat, după cum scrie: „… *fiind acest prea cinstit bărbat rânduit protopop la acest ţinut protopopesc şi aflând oamenii de obşte întru toate satele tocma întunecaţi întru ştiinţa lucrurilor celor sufleteşti, şi din firea acestora cea înţelenită părându-i-se că precum din mărul cel putrezit nu este cu putinţă a se face măr întreg, iar din sâmburii lui se poate, aşa pe bătrâni nu este cu putinţă a-i scoate din negura ştiinţei şi a-i pricopsi, ce a făcut? Rândui prin toate satele să se adune pruncii şi pruncele la dascălul, cântăreţul bisericii, acela să-i înveţe cele ce sunt de lipsă*

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

a le şti fieştecarele creştin. După multe şi cumplite împotriviri, mai pe urmă a dobândit de şi-au dat oamenii pruncii la acea învăţătură. După aceea, mergând el prin toate satele, făcea să adune pruncii şi pruncele că să zică fieştecarele înaintea lui toate câte a învăţat de la dascălul, cântăreţul bisericii. De aceea nu numai a poruncit părinţilor ca să facă pe pruncii săi seara şi dimineaţa să zică în casă întru auzul tuturor cele ce a învăţat, ci şi el umblând la drum, când vedea adunându-se pruncii împrejurul lui de isnov îi ispitea despre cele ce a învăţat şi mai multe să înveţe şi în toate zilele, seara şi dimineaţa, în auzul tuturor să le procetească în casă. Lucru frumos, ce era! Şi pe uliţe şi în câmp, şi prin păduri dacă se aduna pruncii nu era alte poveşti a auzi între dânşii, fără care a învăţat în şcoală din lucrurile cele sufleteşti şi unii pe alţii la învăţătură se deştepta. Ce s-a întâmplat? Bătrânii auzind şi astăzi şi mâne pe pruncii săi procetind acele lucruri sfinte, şi ei carii nu era nădejde vreodată să se poată pricopsi întru acestea, încă le-a învăţat de la pruncii săi; şi aşa tot ţinutul acesta îl avem acum luminat."

Cine a citit ***Răspunsul la cârtirea carea s-au dat asupra persoanei lui Petru Maior***, apărut la Buda în 1814, va recunoaşte desigur în citatul acesta tocmai o mărturisire ce a făcut despre sine Petru Maior, în vreme ce a îndeplinit funcţia de protopop al Reghinului. Se pune deci întrebarea: Samuil Micu a luat textul de la Petru Maior sau Petru Maior de la Samuil Micu? Noi credem că această caracterizare a unui protopop-luminător şi a acţiunilor sale aparţine lui Maior şi Micu a putut-o cunoaşte fie dintr-o scrisoare particulară pe care acesta i-a scris-o în anii dinaintea apariţiei cărţii sale, respectiv 1783-1784, fie dintr-un raport al acestuia către episcopia din Blaj. Prietenul său Samuil Micu a găsit cu cale să împrumute acest pasaj despre preotul misionar ca exemplu pentru cartea sa, după cum mai târziu, în 1814, Petru Maior şi-a luat textul şi l-a inclus în amintita scriere polemică. Oricum, aceasta dovedeşte, o dată mai mult, ţesătura de relaţii amicale şi modul de a colabora între aceşti mari corifei ai Şcolii Ardelene, pe care Micu şi Maior au reprezentat-o în cel mai înalt grad.

Toate cele trei predici finale au drept scop întărirea rolului sub care este perceput preotul în comunitate. Pornind de la moto-ul luat din Ioan,

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

potrivit căruia „*Eu sunt păstorul cel bun, păstorul bun sufletului său îşi pune pentru oi*," autorul dezvoltă aceste aserţiuni într-un adevărat corpus de susţinere a tagmei preoţeşti în munca ei de luminare a poporului, aceea „*de a învăţa poporul şi a-l povăţui pe calea spăseniei*." Preotul este asemănat aici vântului primenitor care are rolul de a pregăti roada viitoare: „*Mai nainte de a cădea mană pe pământ se ridică un vânt minunat carele usucă acelaşi pământ, şi-l întocmea a primi cu vrednicie acea pâne îngerească. Asemenea vânt este de lipsă spre a tocmi sufletul tău, pentru ca cu vrednicie să primească şi să poarte în mânile sale acea pâne îngerească carea cu atâtamai este mai bună ca ceia a fost numai umbra ceştia; vânt carele să uşte toată umezeala patimilor şi aplicărilor celor pământeşti...*"

Nu întâmplător, Samuil Micu acordă câteva predici sublinierii importanţei preotului în lumea creştinească şi a cunoaşterii învăţăturilor Domnului. În concepţia lui, aşa cum am văzut şi mai sus, învăţătura, luminarea norodului este o condiţie sine qua non pentru progresul social şi realizarea bunăstării de obşte, scop esenţial pentru toţi iluminiştii. Apoi, cel de al doilea scop era combaterea superstiţiilor şi preluărilor nefondate, reîntoarcerea la singurul izvor adevărat de credinţă, textele sacre şi învăţătura ***Bibliei*** şi a sfinţilor părinţi. În al treilea rând, era îndemnul spre desluşirea adevărului, spre ţinerea moralei şi ferirea de excese, de orice păcat. Şi, nu în ultimul rând, era ideea apărării oamenilor simpli, de jos, de relele celor mari, la care se face aluzie în fiecare predică, arătând cât de trecătoare sunt domniile şi dregătoriile, deoarece „*la câţi împăraţi s-au întâmplat în viaţa lor decăzând din cinstea sa, au ajuns la stare mai rea decât a robilor*," ameninţându-i nu de puţine ori cu flăcările iadului veşnic, „*judeţul va fi nemilostiv; nu se va uita judecătorul la faţă; din divan cu anevoie va fi a ieşi. Ruşinase-vor acolo feţele domnilor şi voevozilor. Împăraţii acolo săraci vor fi; bogăţii fără de minte şi neprimite vor fi socotinţele logofeţilor celor înşelători; vădise-vor răzvrătirile celor plini de răutate; arătase-vor îndărătniciturile cămătarilor; împuţit va fi şi mirosul celor ce iubesc argintul; vădise-va năravul curvarilor cel rău şi nebunesc; toate lucrurile se vor goli şi se vor descoperi înaintea lor*."

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

Predicile lui Samuil Micu sunt şi modele de limbă şi învăţătură stilistică. Am reţinut astfel câteva expresii cu iz de sentenţii, care dau savoare textului, cum ar fi „*cinstit neam a căzut ca cum cade gardul când iai propteaua*;" (VIII); „*Vai de corabia acea, a căria cârmaciul nu se sfătuieşte cu stelele în drumurile sale*;" (XIII); „*Nimenea nu târguieşte după ce s-a spart târgul*;" (VIII); „*Trebuie el să fie ca o piatră ce scapără scântei de toate părţile*;" (XII); „*Nemilostiv lucru a pofti o picătură de apă şi să nu se dea*;" „*Iubirea de argint să o uscăm*," „*să facem rugăciune lină*;" „*ca praful şi ca cenuşa se vor goni*;" (IX) etc. Există în aceste predici pagini frumoase despre iad, despre apocalipsă, despre lumea grădină, despre deşertăciune, „*ubi sunt*" şi „*fortuna labilis*," în comparaţii pertinente („*Ci acest lucru este asemenea râurilor apelor ce cură în fundul mării, că într-acest chip cele de acum toate sunt trecătoare şi necăjitoare şi oarecândva le va întuneca vechimea*.") Există apoi o serie de pilde frumoase şi convingătoare, cum ar fi pilda cu privighetoarea din ***Propovedania a V-a***, care ar merita citată în întregime, precum şi altele de care am vorbit în treacăt. Toate acestea dovedesc că, pe lângă bogăţia ideilor, a valorii textului prezentat, pledoaria lui Samuil Micu se încarcă de un halou puternic de argumente şi texte adiacente care fac din discursul său un text de mare importanţă pentru lumea noastră religioasă, pentru gândirea creştină românească, text care a servit la educaţia unor generaţii întregi de preoţi şi cititori, la răspândirea ideilor luministe în timp şi peste timp.[10]

[10] Biblioteca Academiei Române, Filiala Cluj-Napoca păstrează un număr impresionant de manuscrise aparţinătoare lui Samuil Micu, între care amintim manuscrisele româneşti cu cotele: 516, 410, 15, 411, 114, 92, 413, 415, 480, 112, 423, 424, 576, 65, 113, 117, 118, 70, 558, 71, 64, 511, 90, 116, 429, 502, 526, 431, 553, 432, 119, 440, 111, 439, 433, 430, 434, 443, 501, 172, 470, 115, 179, 444, 445, 427, 446, 540, 447, 428, 719, 441, 442, 435, 716, ceea ce dovedeşte şi productivitatea ieşită din comun a învăţatului, cât şi marea varietate a preocupărilor sale.

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)

Samuil Micu - The Preacher

Abstract

According to religious traditions, the priest' s words and preaches, based on the ***Bible*** and holly writings, were considered to be the foundation of a better spiritual life and attitude for his auditors. During the Enlightenment Age, this tradition has been transformed into a method of education and Samuil Micu was the first one who understood its importance. He published his first book of religious precepts in 1784 and named it ***Propovedanie sau Învăţături la îngropăciunea oamenilor morţi***.

His example was later followed by Petru Maior, who published several preaches books, during his censorship at the typography from Buda.

Samuil Micu' s activity as a preacher was based on the educational politics of the Austrian emperor Iosif the IInd, that transformed the priest into a teacher and a „father of the people" and established the rules of priests education. His book, published in 1784, consisted on 15 preaches about death and crossing rituals, and his intention was to complete it later, with other texts.

Micu' s preferences for some special themes is quite obvious; he liked to write about life and death, happiness and illness, and the fight man has to deal with up to the end of his life.

His writings are first based on the ***Bible*** and on its commentaries; but Micu also uses some of the works of the famous antique historians and philosophers, such as Strabo, Diodor, Seneca, Origene and others.

BDD-A19362 © 2007 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:57:50 UTC)